

قوناخی دواي نه سروللا و هاوسه نگی هیز له نیوان ئیسرائیل و بهرہی موقاوه مه

29-09-2024

نووسه رهکان

زریان رۆژه لاتی

کورتہ : نزیکه ی سالیک دواي نه وهی حماس له هوتی ئوکتوبه ردا ئیسرائیل و دنیا ی خافلگیر کرد و "میحوه ری موقاوه مه" ی ئیرانی ش به هیرشی درونی و مووشه کی خوی له نیوه ی یه که می نه مسالدا بالاده ستیه کی سایکولۆژی په یدا کردبوو، به کوژانی حه سه ن نه سروللا، ئیسرائیلی ش «بهره ی موقاوه مه ی» خافلگیر کرد. بیجگه له وهی توانای هه والگری خوی نمایش کرده وه، توانای به کارهینانی ده یان تۆن بۆمی سه نگه رشینیشی به فرۆکه ی ئیف 15 ده رخست، که ده توانیت چیمه نتۆ و بهر به ستی سه نگه ر و تونیله تۆکه کانیش تیکبدا ت.

له په کین گویم له بهرپرسيکی حيزی کوميونیستی چین دهگرت که به قوولی کهوتبووه نیو و باسی گهشهکردنی ولاتهکهی و رهنهی له ئەزموونی پهکیتی سؤفییته و ولاتانی رۆژتاوا دهگرت. پوختی قسهکانی ئەوه بوو ئەوان نه سؤفییتن نه رۆژتاوا. شتیکی جیاوازن و مۆدیلی گهشهکردنهکیان لهسەر بنه‌مای ناشتی و هاوکارییه نهوهک شەر و زۆرداری! پرسپاری زۆرم لهسەر قسهکانی هه‌بوو. به‌لام بیرم له لیکچوونی ئەم په‌یامه چینیه و درووشمه ئیرانییه‌کهی "نه شهرقی نه غه‌ربی" ده‌کرده‌وه، که له‌ناکاو سه‌ردیڤی هه‌والی کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا له شاشه‌ی مۆبایله‌که‌م سه‌رنجی راکیشام. ئەمه هه‌والیک بوو؛ نه‌ده‌کرا نه‌یخوینمه‌وه، ته‌نانه‌ت ئەگەر زیاتر له‌حه‌وت هه‌زار کیلومه‌تر له‌به‌یرووتیشه‌وه دوور بم.

وابزانم سالی 2020 بوو که نه‌سروللا داوی په‌یوه‌ندییه‌کی توندوتۆلی له‌گه‌ل چین کردبوو. خۆی له‌ راستیدا ده‌میکه په‌کینیش خوازیاری په‌یوه‌ندییه‌کی به‌هیزه له‌گه‌ل لایه‌نه ده‌سه‌لاتداره‌کانی شیعه له‌ ئیران، عیراق و لوبنان. بۆیه به‌ ئەگه‌ری زۆر ئەم هه‌واله‌ بۆ شوینیکی وه‌ک وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی چینیش بابه‌تیکی گرنه‌گه، که پیده‌چن که‌لکه‌له‌ی په‌له‌هاویشتنی زیاتریان له‌ رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست له‌سه‌ردا بی‌ت. پینشتریش ته‌نیا هه‌فته‌په‌ک له‌ پاش هه‌وله‌کانی ئەوان بۆ په‌خستنی 14 لایه‌نی فه‌له‌ستینی، ئیسماعیل هه‌نیه له‌ تاران کوژرابوو. ده‌شئ ئەم رووداوه‌ی نه‌سروللاش جاریکی دیکه ئەوه‌ی ده‌رخستبیت؛ مه‌یدانی رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست، هه‌لبه‌ز و دابه‌زی زۆره.

ئەگەر لێره خالیک له‌سه‌ر گه‌رانگه‌ی چین دانیم و بۆ دواتری به‌یئمه‌وه، ده‌توانم بلیم کوژرانی نه‌سروللا خالیکی وه‌رچه‌رخانه له‌ ئەندازیاری ئاسایشی ناوچه‌که، که ده‌کرئ به‌مجۆره شروقه‌ی بکه‌ین:

نزیکه‌ی سالیکی داوی ئەوه‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ردا ئیسرائیل و دنیا‌ی خافلگیرکرد و "میحوه‌ری موقاومه‌"ی ئیرانیش به‌ هیرشی درۆنی و مووشه‌کی خۆی له‌ نیوه‌ی په‌که‌می ئەمه‌سالدا بالاده‌ستییه‌کی سایکۆلۆژی په‌یدا کردبوو، به‌ کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا، ئیسرائیلیش «به‌ره‌ی موقاومه‌ی» خافلگیر کرد. بیجگه له‌وه‌ی توانای هه‌والگری خۆی نمایش کرده‌وه، توانای به‌کاره‌ینانی ده‌یان تۆن بۆمی سه‌نگه‌رشینیشی به‌ فرۆکه‌ی ئیف 15 ده‌رخست، که ده‌توانیت چیمه‌نتۆ و به‌ربه‌ستی سه‌نگه‌ر و تونیله‌ تۆکه‌کانیش تیکبەت.

نه‌سروللا په‌کیک له‌ پارێزراوترین سه‌رکرده‌کانی به‌ره‌ی موقاومه‌ بوو، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه هه‌ر به‌و هۆکاره‌ش بووبی له‌ مه‌راسیمی ده‌سته‌بە‌کاربوونی پزشکیان دا له‌ تاران به‌شداریی نه‌کرد، به‌مدوا‌ییانه‌ش دیداریکی له‌گه‌ل وه‌زیری ده‌ره‌وی ئیران هه‌له‌وه‌شانده‌بووه‌وه که، له‌وانه‌یه ئەویش هه‌ر به‌ هۆکاری ئەمنی بووبیت.

هه‌سەن نه‌سروللا ئەگەر ته‌نانه‌ت پینشتر ئەو ئامیرانه‌ی په‌یجهری به‌کاره‌ینابیت که به‌مدوا‌ییانه ئیسرائیل ژماره‌په‌کی زۆریانی به‌ده‌ست ئەندامانی حیزبوللادا ته‌قاندبووه‌وه، چاوه‌پێ ده‌کریت له‌ داوی ئەو رووداوه‌ مۆبایل و په‌یجهریشی وه‌لا نابیت، بۆیه پیکانه‌که‌ی پیوستی به‌ پرۆسه‌په‌کی ئالۆزی هه‌والگری هه‌یه، که رۆلی سیخو‌ر تیندا فاکته‌ریکی سه‌ره‌کی بووبیت.

له‌ رووی سیاسیه‌وه، نه‌ته‌نیا‌هوو ته‌نانه‌ت یوا‌ف گالانت، وه‌زیری به‌رگریشی سه‌بهره‌ت به‌م شه‌ره‌ی حیزبوللا هاو‌پای خۆی کردوو که له‌ دانوستاندنه‌کانی هه‌ماسدا هه‌ندیک جار دژی په‌کتر ده‌وه‌ستانه‌وه. پیده‌چن دلنیا‌ش بی‌ت له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کیش بکات، بایدن ناچاره‌ پشتی بگریت، بۆیه ده‌یه‌و‌یت ئەو ده‌رفه‌ته‌ی هه‌لبژاردنی ئەمریکا به‌کاره‌ینیت تاوه‌کو هه‌لقه‌ی به‌ره‌ی موقاومه‌ به‌ ده‌وری خۆیدا بشکینیت. نه‌ته‌نیا‌هوو له‌ دانوستاندنه‌کانی ئاگره‌به‌ست له‌گه‌ل هه‌ماس دا به‌ قسه‌ی ئەمریکای نه‌کرد تاوه‌کو کاری گه‌یاندنه‌ ئەوه‌ی سه‌ره‌پای هه‌موو نا‌ره‌زایه‌کانی دنیا، به‌ ئەندازه‌په‌کی زۆر توانای هه‌ماسی وه‌کو هیزیکی حکومی له‌نیونه‌برد. راسته‌ که سه‌ره‌پای ئەوه‌ی ئەسته‌مه‌ بتوانیت به‌ ته‌واوی هه‌ماس له‌نیوه‌ریت، به‌لام تاوه‌کو ئەندازه‌په‌کی زۆر، توانا سه‌ربازییه‌که‌ و توانای هوکمه‌کردنی له‌ غه‌ززه‌ لاواز کردوو.

بیجگه له‌ هه‌ماس، حیزبوللا وه‌کو گه‌وره‌ترین هیز‌ی ناده‌وله‌تی که قورستین جۆری چه‌کی له‌به‌رده‌ستدایه‌ و وا مه‌زه‌نده‌ ده‌کریت هه‌زاران جۆری درۆن و مووشه‌کی کورتمه‌ودا - نیوه‌ندمه‌ودا و درێژمه‌ودا هه‌بیت، هه‌میشه‌ مه‌ترسییه‌که‌ که ناتوانی چاوپۆشی لیکات. بۆیه له‌داوی شه‌ری 2006 که ئیسرائیل نه‌یتوانی له‌ حیزبوللا بباته‌وه، هه‌میشه‌ له‌ ده‌رفه‌تی وه‌ک ئەم‌رۆ گه‌راوه.

له‌ داوی هیرشه‌که‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ره‌وه، حیزبوللا زیاتر له‌ 1200 جار هیرشی کردوو‌ته‌ سه‌ر ئیسرائیل و له‌ ئەنجامی ئەوه‌شدا نزیکه‌ی 70 هه‌زار که‌سیکی له‌ ناوچه‌کانی سنووری ئیسرائیل ئاواره‌ بوون. سو‌پای ئەو ولاته‌ش له‌ به‌یاننامه‌ی کوژرانی نه‌سروللادا گو‌تی 'ده‌مانه‌وئ ئاواره‌کانمان بگه‌رینه‌وه'. بۆیه ئەگه‌ر ئامانجه‌کیان وابیت، ئەگه‌ر به‌ دانوستاندن حیزبوللا رازی نه‌که‌ن هیزه‌کانی بۆ باکووری رووباری لیتانی بکشینیته‌وه، له‌وانه‌یه تاوه‌کو ئاستی له‌شکرکیشی وشکانیش بروات. حیزبوللا له‌ باشووری رووباری لیتانییه‌وه ده‌توانیت به‌ مووشه‌کی کورتمه‌ودا و کاتیو‌شا، که ده‌توانیت له‌سه‌ر هه‌زاران پیکابه‌وه بیته‌قینیت، گرفت‌ی ئەمنی گه‌وره‌ و درێژخایه‌ن بۆ ئیسرائیل دروست بکات.

وهك جارهكانى ديكه، پرسىارى هه ره گرنگ ئه وهيه؛ ئيران و گرووپهكانى «موقاومه» چى دهكهن؟

به ئه گهرى زوره وه له ماوهى كورتخايه ندا، حيزبوللا به هوئى دابرانى رستهى فه رماندهى ستراتيژى و فه رماندهى تكتيكى كهى له به كتر، ئه ستمه بتوانيت وه لامى كه وه رى ئيسرائيل بداته وه. بيشك ليره و له وئى ده توانيت هه ر هيرش بكات، به لام به بى فه رماندهى، سه روپا كه تى و هئىلكى پاريزراوى په يوه ندى و لوجستى، كارى كه وه رى پيناكريت. ته نيا له مسالدا زياتر له 27 فه رماندهى گرنگى حيزبوللا و دوو فه رماندهى پله به رزى سوپاى پاسداران، كه له وانه به روئيان له هاوتاهه نكيى گرووپهكانى موقاومه دا هه بووييت، كوژراون. به ته قينه وهى په بجه ره كانيش گرفتكيى كه وه رى په يوه ندى بو حيزبوللا دروست بووه، لانى كم هه تاوه كو ئه و كاتهى جيگره وه به ك ده دوزيته وه.

به پيى داتاكانى ئهى سى ئيل ئى دى، له ماوهى نزى كهى به ك سالى رابردوودا، ئيسرائيل و حيزبوللا نزى كهى 7500 جار هيرشيان كردووه ته سه ر به كدى كه زياتر له 80٪ لايه ن ئيسرائيله وه بووه و. به شىكى زورىشى ريگهكانى هاووچو، هئلهكانى لوجستى و سه كوكانى ته قاندى مووشهكى كردووه ته نامانج. بويه به هوئى پچرانى زنجيرهى فه رماندهى و گرفتى لوجستى و په يوه ندى، ئه ستمه حيزبوللا بتوانيت له ماوهى كورتخايه ندا توئه بهكى زور كه وه ره له ئيسرائيل بكا ته وه.

هه له بت، مه رج نييه ئه مه هه تا سه ر وا بى ت، چونكه بو ريخراوىكى وهك حيزبوللا، زورى پيناچى ت بو ئه وهى بتوانى شوينگره وه به ك بو نسرووللا دابن و له رووى سه ربازيه وه خوئى ريكبخاته وه.

حه ماس، له ماوهى به ك سالى رابردوودا به شىكى زورى تواناى سه ربازى خوئى له ده سندا وه و به ئه گهرى زوره وه زياتر له خمى پاراستنى ئه وه دايه كه ماوه ته وه، نه وهك دروست كردنى قه له مابزىكى نوچ. حوسيه كانى يه مهن زياتر به رپى درون و مووشهكى دوورها و ئه وه ده توانن گرفت بو ئيسرائيل دروست بكه ن، به لام ئه وه ش بو ماوه به كى دريژ نابى ت، چونكه جوئى مووشهك و درونى دوورها و ئه، گرانتره و ئه ستمه ميشه هه موويان له سيستمى به رگرى چه ند لايه نهى ئيسرائيل و هاوپه يمانه كانى تپه رين. هه رچه نده تائىستا چه ند دانه به كى ئه وان و گرووپهكانى موقاومهى ئىسلامى عىراق، كه يشتوونه ته نيو خاكى ئيسرائيل.

له و نيوانه دا گرووپه چه كداره كانى عىراق بى جگه له درون و مووشهك، تواناى كه يشتن به سنووره كانى ئيسرائيليان هه به له هئىلى نيوان ئه نبار. موسل بو ديره زوور و له و يشه وه بو سنوورى به رزاييه كانى گولان. پيشتر هه ندىك له فه رماندهكانى موقاومهى ئىسلامى گوتبوويان؛ هه زاران چه كدارى ئاماده يان هه به له ئوردن، كه ده توانيت بگا ته ئيسرائيل به لام هئيشتا ديار نييه ئه مه ته نيا به شىك له پرپواگه ندهى شه ره، يان هه ر به راستى تواناى وا يان هه به. پىدانى روئى سه ره كى به موقاومهى ئىسلامى له م كاته دا له وانه به تووشى به ربه ستى سياسى بى ت، چونكه ئه مه ده توانيت عىراق تووشى ده رده سه ريه كى كه وه ره بكات. له وانه به حكومت و به شىكى زور له سياسيه كان، ته نانه ت هه ندىك له سه ركرده نهرى تپيه كانى شيعه ش نه پانه وى ت و لات تى كه لاوى شه ر بكه ن. ئه مه بى جگه له وهى جو له ي ئه و گرووپانه ش ناتوانيت له ستراتيژى گشتى ئيران به ده ر بى ت، كه وادياره له م كاته دا شه رى سهرتاسه رى له گه ل ئيسرائيل ناو بى ت.

بو ئيران دوخىكى سه خت و نا هه مواره. ئه گه ر توئه بكا ته وه له وانه به ريگه بو شه رىكى ناوچه يى خو ش بكات، كه پىده چن دوايين شتىك بى ت كه ئىستا بيه وى ت. ئه گه ر توئه ش نه كاته وه ئه وا كارى كه ريه كهى له سه ر گرووپهكانى ناوچه كه ده كه وى ته مه ترسى، ئه و يش له كاتى كدا هئيشتا «توئه لى هه نيه» شى نه كردووه ته وه. هه رچوئىك بى ت، دواى هيرشه كهى 7-ى ئوكتو به ر، داشى ئيسرائيل سواره و بالانسى سه ربازى - ئه منى به قازانجى خوئى كه راندووه ته وه. ئىستا تو په كه له مه يدانى ئيرانه به وهى ناوچه كه به ره و شه رىك ده روا ت يان هه ر به كاردانه وه به كى سيمبوولى و سنوورداره وه به س ده كات.